

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
С. Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија

Voronezh State University
Russia

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

I

Шестая международная научная
конференция

Шеста меѓународна научна
конференција

Sixth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 октјабр 2021 / 18-19 октомври 2021 / 18-19 October 2021

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Шестая международная научная
конференция

Шеста меѓународна научна
конференција

Sixth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 октјабрја 2021 / 18-19 октомври 2021 / 18-19 October 2021

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

80(062)
821.163.3.09(062)

ЗБОРНИК на трудови [Електронски извор] / Шестата меѓународна научна конференција ФИЛКО филологија, култура, и образование, 18-19 октомври 2021 = Сборник статей / Шестая международная научная конференция ФИЛКО филология, культура и образование, 18-19 октября 2021 = Conference proceedings / Sixth International scientific conference FILKO philology, culture and education, 18-19 October 2021 ; [главен и одговорен уредник Драгана Кузмановска]. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", 2022

Начин на пристапување (URL):
<https://js.ugd.edu.mk/index.php/fe/issue/view/289>. - Текст во ПДФ формат, содржи 295 стр., илустр. - Наслов превземен од екранот. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-871-8

а) Филологија -- Собири б) Македонска книжевност -- Компаративни студии -- Собири в) Англиска книжевност -- Компаративни студии -- Собири г) Руска книжевност -- Компаративни студии -- Собири д) Високо образование -- Онлајн-настава -- Ковид -- Собири

COBISS.MK-ID 56582405

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ
Ана Витанова Рингачева, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска (С. Македонија)
Даниела Коцева (С. Македонија)
Светлана Јакимовска (С. Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (С. Македонија)
Ана Витанова Рингачева (С. Македонија)
Силвана Симоска (С. Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (С. Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Мадлен Данова (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Милутин Ѓуричковиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булик (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова
Наташа Сарафова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Биљана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

Година на издавање и печатење - 2022

Место на издавање - Штип

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Ана Витанова-Рингачева, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Драгана Кузмановска (С. Македония)
Даниела Коцева (С. Македония)
Светлана Якимовска (С. Македония)
Ева Гёргиевска (С. Македония)
Ана Витанова-Рингачева (С. Македония)
Силвана Симоска (С. Македония)
Татьяна Стояновска-Иванова (С. Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Заболотная (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Мадлен Данова (Болгария)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Милутин Джуричкович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова
Наташа Сарафова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Марьяна Розенфельд (русский язык)
Бильяна Иванова (английский язык)
Снежана Кирова (английский язык)
Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. С. Македония

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

Год издания и печати - 2022

Место публикации - Штип

EDITORIAL STAFF

Zhanna Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Vesna Koceva, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Ana Vitanova Ringacheva, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Dragana Kuzmanovska (N. Macedonia)
Daniela Koceva (N. Macedonia)
Svetlana Jakimovska (N. Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Ana Vitanova Ringacheva (N. Macedonia)
Silvana Simoska (N. Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (N. Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Madlen Doncheva (Bulgaria)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Milutin Djurichkovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan (Turkey)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova
Natasha Sarafova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

Year of publication - 2022

Place of publication - Stip

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar, Petrovska Sonja and Xhambazi Gzim - GENDER AND LEVEL OF TEACHERS' KNOWLEDGE ON KEY FEATURES OF INTERCULTURAL EDUCATION.....	13
2. Ćeklić Nina S. - CONCEPTUAL POSITION AS A COMPOSITION PRINCIPLE IN REMNANTS OF THE WORLD BY IGOR MAROJEVIĆ.....	23
3. Gjorgjeva Ivana, Jankova Alagjovska Natka - ANGELA CARTER'S BLOODY CHAMBER IN RELATION TO THE SECOND WAVE FEMINISM	31
4. Пиев Крсте, Поп Зариева Наталија, Крстева Марија, Донеv Драган - THE NOTION OF BANISHMENT IN SHAKESPEARE'S PLAYS	39
5. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION IN SCHOOLS.....	45
6. Јованова-Митковска Снежана- КВАЛИТАТИВНАТА МЕТОДОЛОГИЈА И НЕЈЗИНАТА ПРИМЕНА ВО ОПШТЕСТВЕНИТЕ И ХУМАНИСТИЧКИТЕ НАУКИ	49
7. Крстев Марија, Донеv Драган, Поп Зариева Наталија, Илиев Крсте HEMINGWAY IN HEMINGWAY'S GIRL.....	59
8. Kujundžić Maja, Ćeklić Nina - SOCILINGUISTIC USE OF THE PASSIVE IN TWO 19TH CENTURY BRITISH NOVELS.....	65
9. Vangelov Nikola - INTERCULTURAL CHARACTERISTICS OF DIGITAL MARKETING	75
10. Антониевски Горан, Асани Агим - КАРАКТЕРИСТИКИ НА ГАСТРОНОМИЈАТА ВО ПОЛОШКИОТ РЕГИОН.....	83
11. Аржанова Ирина- СУЩНОСТЪ ЧЕЛОВЕКА И ИДЕАЛЫ ЖИЗНИ У СЛАВЯН.....	91
12. Арязмова Ольга Витальевна - ЛИТЕРАТУРНЫЙ ТРАВЕЛОГ В ЛИНГВОКУЛТУРНОМ ИЗМЕРЕНИИ (на материале «Африканской книги» А. М. Стесина).....	99
13. Bangoji Salija -TEACHER COMPETENCIES FOR THE KNOWLEDGE SOCIETY	105
14. Василевская Анастасия - РАБОТА С ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ДЕТАЛЬЮ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....	113
15. Витанова-Рингачева Ана, Мицева Сузана ЈУРУЦИТЕ – МАКЕДОНСКИТЕ АМИШИ.....	117
16. Гальцова Дарья - СИНОНИМИЧЕСКИЕ СООТВЕТСТВИЯ В НАИМЕНОВАНИЯХ ОБРАГОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ)	123
17. Гладышева Светлана - КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО «СЛОВО» В СОЦИОКУЛТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ.....	129
18. Голаков Костадин, Методијески Дејан - КАРАКТЕРИСТИКИ НА РУСКАТА ГАСТРОНОМИЈА.....	135
19. Грачева Жанна, Ганделидзе Диана - ЯЗЫКОВАЯ МОДА В РОССИИ НАЧАЛА XXI ВЕКА.....	143

20. Гркова-Беадер Марија - ПРАВОПИСОТ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	155
21. Денкова Јованка - БЕГСТВО ВО/ОД ВИРТУЕЛНАТА РЕАЛНОСТ НА СОНИШТАТА	165
22. Ђуричковиќ Милутин - РУСКА ДРАМА ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	175
23. Донев Драган, Поп Зариева Наталија, Костова Кристина, Илиев Крсте ИГИТАЛНИТЕ НОМАДИ КАКО КУЛТУРОЛОШКИ ФЕНОМЕН ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО.....	185
24. Иљина Татјана, Моу Шужань - ОСОБЕННОСТИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В РОССИИ И КИТАЕ.....	191
25. Иванов Стефан, Мартиновска Банде Цвета, Ивановска Билјана ОБРАБОТКА НА ПРИРОДЕН ЈАЗИК СО ТЕХНИКИ НА МАШИНСКО УЧЕЊЕ	197
26. Ивановска Билјана, Џафери Гзим - ГОВОРНИТЕ ЧИНОВИ И НИВНАТА ПОВРЗАНОСТ СО УЧТИВОСТА ВО ВРЕМЕ НА КОРОНА КРИЗАТА	203
27. Карначук Ирина - КЛАССИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА КАК СПОСОБ СОХРАНЕНИЯ НРАВСТВЕННОСТИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ	209
28. Ковилоски Славчо - ЗА ПОСТОЕЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА КРИТИКА ВО XIX ВЕК.....	213
29. Косяков Сергей - ИСТОРИЯ ПОПЕЧИТЕЛЬСТВА О СЛЕПЫХ И БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ НЕЗРЯЧИХ В ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ	221
30. Котев Иван - ПРАВДАТА И НЕПРАВДАТА ВО ФОЛКЛОРОТ (Во македонските народни песни, приказни и кратките жанри)	227
31. Мелкадзе Нанули - ЗАСТОЛЪЕ КАК ФРАГМЕНТ ГРУЗИНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА	237
32. Младеновска-Ристовска Катерина - КУЛТОТ НА ВОДАТА ВО РЕЛИГИЈАТА НА АНТИЧКИТЕ МАКЕДОНЦИ.....	245
33. Нагина Ксения - ОБ УЧЕБНЫХ ПОСОБИЯХ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ: ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ТВОРЧЕСТВА Л. ТОЛСТОГО	253
34. Негриевска Надица - СИНТАКСИЧКИ ФУНКЦИИ НА ПРОСТИТЕ ПРЕДЛОЗИ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	261
35. Пигунова Ксения - СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЙ КАРТИНЫ МИРА В РОМАНЕ ЕВГЕНИЯ ВОДОЛАЗКИНА «ЛАВР».....	271
36. Попов Сергей - ДИАЛЕКТНАЯ ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ ЛЕКСИКА В РЕГИОНАЛЬНОЙ ТОПОНИМИИ РОССИИ	279
37. Рогич Петја -БУГАРСКИОТ, МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК – СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ.....	283
38. Сарафова Наташа - РАДИКАЛНООСЛОБОДИТЕЛНИОТ ФЕМИНИЗАМ ВО ДЕЛАТА НА АНГЕЛА КАРТЕР	291
39. Саздова Викторија, Ивановска Билјана - ЈАЗИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ СО ПОЗИТИВЕН ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ-МАКЕДОНСКИ	299

40. Стојановска-Стефанова Анета, Рунчева-Тасев Христина, Магдинчева Шопова Марија - КОМУНИКАЦИСКИ ПРЕДИЗВИЦИ ВО МУЛТИКУЛТУРНИТЕ ОПШТЕСТВА.....	307
41. Тасевска Марица - ОНЛАЈН НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА. ИСКУСТВА И ПРЕДИЗВИЦИ.....	315
42. Тернова Татјана, Фролова Анна - РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ПАМЈАТИ В ПОЕЗИИ ОКСАНЫ ВАСЈАКИНОЙ	321
43. Ткаченко Дмитрий - ИНКЛУЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РОССИИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА	327
44. Ткаченко Татјана - ОПЫТ ОБРАЩЕНИЯ К СЛАВЯНСКИМ ЯЗЫКАМ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В СПОРТИВНОМ ВУЗЕ	333
45. Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПЕРЦЕПЦИЈАТА НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ОНЛАЈН НАСТАВАТА ПО ШПАНСКИ И АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА	339
46. Урумова-Марковска Славица - ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО КАКО ПРЕДИЗВИК ЗА ЗДРАВ ДЕТСКИ РАЗВОЈ	347
47. Цацков Оливер - МОРАВСКАТА МИСИЈА НА КИРИЛ И МЕТОДИЈА ЗНАЧАЕН ФАКТОР ЗА СЛОВЕНСКАТА ПИСМЕНОСТ.....	355
48. Шутаров Васко - СПЕЦИФИКИ НА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА	363

ПРАВДАТА И НЕПРАВДАТА ВО ФОЛКЛОРОТ (ВО МАКЕДОНСКИТЕ НАРОДНИ ПЕСНИ, ПРИКАЗНИ И КРАТКИТЕ ЖАНРИ)

Иван Котев

Апстракт

Правдата, како принцип според кој луѓето го добиваат она, што го заслужуваат, во голема мера е застапен во македонскиот фолклор. Тоа е сосема нормално, затоа што во секојдневните односи меѓу луѓето, меѓу поединците и институциите на сите нивоа, основна претпоставка е правдата. Врз овие односи влијаат бројни чинители со многу различни гледишта, вклучително и концептите на морална исправност заснована врз етика, рационалност, закон, религија, еднаквост и правичност. Вистинската правда, правдата која ги прави нештата подобри, никогаш не се задоволува само со следење правила, вклучувајќи ги и правните норми. Таа се задоволува само доколку е поразена разорната моќ на злото, коренот на неправдите. Од најстарите времиња луѓето се борат да се порази логиката – *око за око, заб за заб*. Правдата и неправдата одат една до друга, една покрај друга, се борат до премаленост – и, на крајот, победува правдата. Според народната логика *Правдата се тенче, ама не се кине*. Или: *Правдината излегува на виделина*.

Клучни зборови: *правда, неправда, судија, Господ, ѓавол*

Правдата е широко застапена во севкупниот македонски фолклор. Таа укажува на полна сообразеност, полно усогласеност на нештата, какви што се *вистината* во зборови и дела, спротивно на кривдата, кривината, неправдата, која се засновува на лаги и невистини. Во фолклорот ја среќавам со повеќе именувања: *правдина, правина, право, правда*. Матичен збор од кој се изведени бројни лексеми што се во функција на *правдата: праведник; праведница; праведен*, човек маж или жена) кој(а) живее свет, непорочен живот и ги почитува божјите заповеди и сл.

Првите сознанија за правдата и неправдата луѓето ги осознаваат уште во најраното детство, преку игрите, дружењето, залагалките, бројалките и сл. Во игрите доминираат повозрасните, посилните, повештите. Помалите и послабите понекогаш мораат да поднесуваат, буквално кажано, одредени понижувања, со што се нанесува неправда врз слабите и немоќните. Ова го среќаваме уште во бројалките што ги кажуваат децата кога се бројат пред да почне играта:

Топчето ми падна,
Калинка го грабна!
-Дај ми го Калнке!
-Не ти го давам!
Ќе го продадам
за два – три гроша!
Калина е лоша! (Котев: 2002, 32.)

Нема надеж дека топчето ќе биде вратено, Останува само констатацијата дека Калина (не е веќе Калинка) е лоша! (Енци-Менци, 32). Правдата, во таа смисла и неправдата, проверуваат во мноштвото песни од сите видови. Како лексема, неправдата е со поголема фреквенција од правдата. Неправдата може да се случи во односите со власта, со посланите, со луѓето кои заслепени од власт и моќ, присвојувале сè што ќе им се допаѓало. Тие можеле да обвинат секого и да ја наложат својата волја: да грабат, пљачкаат, силуваат. Со оли без било какво обвинение, без никаква формална правна процедура. Едноставно, ќе најдат било какво сурово обвинение:

„Мори Кано, жална Кано!
Бог да бие врли Турци!
Што фрлиха зла ифтира,
Зла ифтира турска беда,
Оти Турчин си љубила,
Младо Турче Јаничарче.
Те фарлиха в темен з’ндан,
Те удриха судна м’ка,
с тежок тумрук на нозете,
Дребен синцир на грлото,
Белезии на р’цето;
Судна м’ка ми те м’чат,
Сакат да ми те потурчат.“ (Миладиновци: 1962,103 бр. 78)

Судбината на Кана ја доживувале илјадници девојки и невест од поробените земји и не само од Македонија. Песната, тој летописец и сведок на времето ги сочувала од заборавот ваквите случувања.

Неправдата често е нанесена од најблиските – мајка, татко, браќа, сестри, свекрва, золви, јатрва, девери... Цремето и просторот не дозволуваат една поширока елаборација на неправдите од сродниците:

„Седнала је Јана на малата врата
Под белата лоза; Ем си сedit Јана,
Шарен гергеф везит, дробни солси ронит,
Своја мајка к’лнит: „На душа ти, мајко,
Што ти даде мене мошне на далеку,
Прек’ девет планини, кај овца не блеит,
Кај петел не пеит, за љут кесеџа,
За љут кесеџа, велик арамиа...“ (Исто, 304, бр. 229)

Несфатлива е постапката на мајката која сторила голема неправда, исфрлајќи го од куќата својот син Ѓорги, затоа што не бил убав како другите деца:

Имала мајка, море, имала,
до девет сина, море, невени,
до девет сина, море, невени,

десети Ѓорги грознијо.
Мајка на Ѓорги, море, говори:
– Макни се Ѓорги јот тука,
да ми не грозиш, море синови,
до девет сина невени!
Ѓорги на мајка, море, говори:
– Мале ле, стара мајчице!
Каде ле, мале. да одам,
каде ле, мале, да шетам?
– Оди бре Ѓорги, море, шетај ми
во таја гора зелена,
белки те волци, море, изедат,
белки те орли разнесат!¹

Ѓорги ја напушта мајчината куќа, но ја проколнува со страшна клетва:
„Кога јас, мале, излезам, црната чума да флезе, да бие, мали, да чука, до девет
сина невени...!“

И, навистина, чумата ги убила сите негови девет браќа.

Меѓу македонскиот народ преовладува уверувањето дека сестрината љубов е голема и несобична, дека сестрата се жртвува за својот брат. Има безброј песни во кои со силни лирски чувства сестрата се жртвува за својот брат. Но, има и редица песни во кои сестрата има многу суров однос кон брата си и кон неговите деца. Во Зборникот на Миладиновци среќаваме песна со ваква тематика: во едни тешки, темни времиња на крајна немаштина, кога владеела голема скапотија, кога се продавало „Кило жито ока сребро, Ока брашно цел карагрош“, сиромашецот Стојан кој имал девет деца, а бил без пари, отишол кај сестра си која била пребогата, да ја помоли за помош:

„Дај ми, сестро, кутел жито,
Ели, сестро, шиник просо,
Да изранам девет деца,
Девет деца, твојте мнуци!“ (Исто, 323, бр. 257)

Таа не му дала од житото, па неговите деца умреле од глад, а тој зел пушка в раце и излегол арамија.

Народните песни опеваат прекрасни настани, ама пеат и за грозни случувања:

Мори, vise небо, невидело,
над Недини рамни двори.
Мори, над Недини рамни двори, ли,
што је неда грех чинила!
Мори, што је Неда грех чинила, ле,
своја сестра јутрувила!

¹ Песната е снимена на 1.10.1970 год. во с. Ново Коњарево, Струмичко.

Пејач: Јана Малинова, родена 1951 год. во с. Ново Коњарево. Има завршено 4. одд.

Снимал и дешифрирал Иван Котев.

Море, своја сестра јутрувила, ле,
своја зета заљубила!
Мори, своја зета заљубила, ле,
јостанали две дечица.
Мори, јостанали две дечица, ле,
две дечица, сирачина.
Мори, и них Неда загубила, ле,
закопа ѝ нат к'штата.²

Макеата е негативниот лик во севкупниот фолклор. Народниот творец внесува голема доза на омраза кога го ваја ликот на макеата. Таа е лоша, нечовечки се однесува кон затекнатите деца, залагајќи се дури и за нивна ликвидација. Емоционално надмоќна, во голем број случаи за соучесник во своите злодела го вклучува и таткото на децата. Дури и кога ќе пораснат, тие се во опасност од злата макеа: таа не сака да види среќа на нивните лица ни насмевка на нивните усни. За таквите емоции таа е готова и да убие. Калина е заљубена, а не знае да ја чува тјната за својата љубов, кажала на другарките, а нејзиното момче – на другарите. Од уста на уста, дошло и до ушите на макеата од Калина:

Дочула и кучка маштеја, Калино ле мо –
дочула и кучка маштеја, Калино ли мори.
Па ојдела на нови пазар, Калино ле мо –
па ојдела на нови пазар, Калино ле мори.
Па купила риба јангула, Калино ле мо –
па купила риба јангула, Калино ле мори.
Еј, риба јангула, пара утрова, Калино ле мо –
риба јангула, пара отрова, Калино ле мори!
Уготвила слаток рачок, Калино ле мо –
уготвила слаток рачок, Калино ле мори.
Еј, наручала две луди млади, Калино ле мо –
наручала две луди млади, Калино ле мори.
Е, наручала ги, утровала ги, Калино ле мо –
наручала ги, утровала ги, Калино ле мори.³

Тешка била судбината на македонската девојка. Нејзиното мажење било рожба на судбината. Многу често таа била изложена на вистинско малтретирање. Таква судбина доживеала и Мара:

Налетала Мара, жална Мара,
налетала Мара, на зло свекор,
на зло свекор, зло свекрва.
На зло свекор, Мара, зло свекрва,

² Песната е снимена на 4.10.1970 год. во с. Ново Село, Струмичко.

Пејач: Нада Папулева, родена 1933 год. во с.Ново Село. Има завршено 2. одд.

Снимал и дешифрирал Иван Котев.

³ Песната е снимана на 9.10.1970 год. во с. Робово, Струмичко.

Пејач: Савета Котева, родена 1909 год. во с. Робово. Нема образование.

Снимал и дешифрирал Иван Котев.

две јат’рви, Мара, клети кучки;
на две золви, Мара, љути змији!
Леп си месе Мара, жална Мара,
леп си месе Мара, не го јадат,
не го јадат, Маро, цета ранат!
Вода носе Мара, жална Мара,
вода носе Мара, не га пијат,
не га пијат, Маро, нози мијат!⁴

Никој не ја разбира Мара, нема кој да ѝ даде ронка утеха и надеж. Не ја разбира дури ни нејзиното момче. Кога му се пожалила, тој ѝ одговорил:

– Слуши, слуши, Маро, што ќе ти кажам!
Мајка ј стара, Маро, ќе си умре!
Мајка ј стара, Маро, ќе си умре,
од јатрви, Маро, ќе се дел’ме;
твојте золви, Маро, ќе се мажат!
Твојте золви, Маро, ќе се мажат,
нија двама ќе си, ќе живејме,
нија двама, Маро, ќе живејме!⁵
Коментар не е потребен!

Правдата и неправдата нашле силен одраз и во народните приказни. Нашите фолклорни великани, какви што се Миладиновци, Шапкарев и Цепенков запишале бројни приказни со оваа тематика. Правдата и неправдата ја среќаваме скоро во сите видови приказни. Понекогаш, иако не се спомнати, „правинта и кривинта“ провејуваат низ текстовите и даваат тон на приказната. Во приказните со ваква тематика се среќава ликот на ѓаволот, како чест предизвикувач на големи неправди, потоа ликовите на судии и кадии, Господ, како врховен судија, ликот на лошиот брат и така натаму. Во приказната „*Двата брата или праина до краина*“ (Шапкарев: 1973. 70, бр.53), ѓаволот предизвикува голема кавга меѓу двајца браќа кои се карале за правината и кривината – која е поарана, дали правината или кривината. Работата доѓла до таму, да си ги извадат очите еден на друг. Со помош на ѓаволот, кривољубецот ги извадил очите на брата си кој, со божја промисла и голема среќа се спасил и се стекнал дури со богатство, а кривољубецот бил убиен од ѓаволите. „И така едниот брат со праината напреднал и се обогатил, а другијот со кривината загинал.“ (исто, 73). Пораката е дека правдата, сепак, победува. Во приказната „*Царскијот син или Прајната секога надолвит*“ (Исто, 169, бр. 104) зловната маќеа на царскиот син настојува детето да биде убиено, за да ги заштити своите, доведените деца и децата кои, евентуално, ќе се родат во бракот со царот. На волшебен начин детето се спасило од сигурна смрт, се стекнало со големо богатство и пак, со правината, се сторило како цар.

За зловата и неправдата на родените сестри раскажува приказната „*Праината је до краина, а лошотијата не је до века*“ (Исто, 223, бр. 124).

⁴ Снимал и дешифрирал Иван Котев.

⁵ Исто.

Некој цар на едно големо царство имал обичај, преоблечен како обичен човек, да оди низ своето царство и лично да ги слушне луѓето што зборуваат. Една вечер тој и везирот пристигнале во некое далечно село и на крајот од селото виделе мала куќичка. Се доближиле до прозорецот и виделе и слушнале што зборуваат три сестри. Од нивниот разговор царот разбрал дека тие мечтаеле да бидат царски невести. Постарата сестра рекла дека, ако ја земе царот за жена, со едно руно волна ќе ја облечела целата царска војска. Средната сестра се пофалила дека е во можност со една погача да ја нахрани сета царска војска, а најмалата рекла: „Да ме земе царот, би му родила две деца, машко и женско, со посребрени запчиња и позлатени перчиња!“

Кога слушнал царот, ги зел и трите. Двете живееле во царскиот дворец, а најмалата станала царска невеста, царица. Во меѓувреме царот отишол во војна, а царицата родила две деца, како што ветила. Љубоморните сестри ги тргнале децата од мајчината прегратка и наместо нив ставиле куче и маче, а на слугите заповедале децата да ги убијат во блиската планина. Големата неправда не завршила со тоа. Наклеветената сестра била закопана до мијалникот, над градите и трпела големи понижувања. Оваа голема неправда се исправила после многу години и царот ги прибрал своите деца, најмалата сестра пак се сторила царица, а завидливите, лоши сестри биле сурово казнети.

Најголемиот запишувач и собирач на македонските народни приказни Марко Цепенков, запишал и повеќе приказни за неправдата и правдата. Таа, на некој начин, е вечна тема. Така, во приказната „*Маиџеа што најде кај маџа е две деца*“ (Цепенков:1972. кн. 2, 177-185), лошата маќеа толку многу ги малтретирала сиротите деца, што тие решиле да побегнат од татковиот дом. На волшебен начин тие успеале да се спасат од разбеснетиот татко кој, место да ги заштити од маќеата, тргнал по нејзиниот ум и ги прогонувал децата сè додека не успеале да избегаат.

Оваа приказна има и христијански елементи.

Кога девојчето станало царица и кога во царската градина бликнала лековита вода од еленските рогови на братчето и кога дошле да се лекуваат таткото на децата и маќеата, се кажала дека таа е девојчето кое од маќеата било малтретирано до смрт. Им простила и им овозможила да се напијат од лековитата вода и да оздравеат. Полна со христијанска љубов, таа им кажала:

„–Еј мајко, виде оти правдината се танчи и не се кини? Еве, јас сум ти паштерка ти што ме толчеше по глава како некоја змија и сакаше да нè загубиш, да не немаат со брата ми. Арно ама, еве, мене Господ ме стори царица, и брата ми еким, да лекуат цел век.“ (Исто, 184).

Во приказната „*Правината и кривината*“ (Цепенков:1972, 3, 321-322) народниот мудрец на ироничен начин ја исмејува правдата која дозволила неправдата да триумфира и не смеела да се јави и да дигне глас против неправдата која го опљачкала келнерот кој ги служел:

„–Ах, правино, правино, кај си?”

–Море еве сум, бре брате, зад врата, се осветла Правината – туку што да ти чинам, кога и јас јадов, тики сум валкана во кривината!“ (Исто, 322).

Алчноста за пари и богатство го крши карактерот на луѓето, ги прави зли и ги води во пропаст. А луѓето со вродени особини за лажење и лакомост лесно се трансформираат во – нелуѓе! Така, во приказната „*Правина и кривина*“

среќаваме ликови кои се крајно спротивни – лик на мрзливец, незаситник и лаком за пари од една, и човек со добра душа и голем работник кој знае и умее да спечали пари, од друга страна. Судбината ги споила овие двајца и тие се сториле побратими, ама мрзеливиот до толку имал лоша душа, што го жртвувал својот побратим, оставајќи го во бунарот во кој овој блегол за да му зафати вода на својот сопатник и побратим. По низа случувања добриот станува цар, а мрзеливиот, лошиот побратим загинава во оној ист бунар каде влегол, оти сакал да ги слушне ѓаволите што сборуваат за богатството на планината. Арно ама, тие го виделе и го затрупале со кал и камење. Таму тој умрел. На тој начин, правдата триумфирала над неправдата.

Приказни на оваа тема се раскажуваат и денеска. Има записи од поново време што сведочат дека случувањат за и околу правдата и денеска се актуелни. Електронските и пишуваните медиуми секојдневно известуваат и коментираат за сторени неправди, дури и убиства кои не се оформени како приказни, ама неретко по нив се прават сценарија за филмови. Најчесто блиски сродници, деца или еден од сопрузите, таткото или мајката, браќата или сестрата го убива својот син, брат, сопруг за пари. Пари...!

Дека тоа било отсекогаш така, сведочи и приказната „Ах, суд! Ах, суд!“ Со оглед на тоа дека приказната е со помал обем, ќе ја цитираме целата за да се види лакомоста и нечовечноста на синот и довербата и несподелената љубов на таткото:

АХ, СУД! АХ, СУД!

Еден човек бил голем трговец. И многу богат. Имал еден син. Многу го сакал и многу очекувал од него. Кога детето пораснало, почнал и него да го носи со себе кога одел да купува стока од Солун. Полека, полека, синот навлегувал во тајните на трговијата. Времето минувало. Детето пораснало, таткото стареел. Кога остарел, му рекол на синот дека веќе нема да можат да одат заедно по стока. Го запознал со трговецот од кој купувал мајмногу стока. Фактички, го ополномоштил дека трговецот од Солун стоката веќе треба да ја дава на синот. Полека, полека, сакал да се ослободи од обврските и на старост да се одмори. На враќање, таткото му рекол на синот:

- Сине, јас ќе поспијам малку на тревата во оваа убава ливада. Сакам малку да одморам, а потоа ќе го продолжиме патот. Заспал. Синот бил видливо вознемирен. Во главата му се родиле многу лоши мисли: „Зошто и до кога стоката ќе му ја даваат на татковата слава?“ Решил да го убие татка си. Зел еден голем камен, силно го удрил по главата и татко му починал. Сега тој сам оди по стока во Солун. Кога го прашале каде е татко му, рекол дека е болен и затоа останал дома. Тој доаѓа сам. Трговците му поверувале, зашто и синот бил ополномоштен за купување на стоката. Секој ден кога поминувал низ местото каде го убил татка си, слушалглас: „Ах, суд! Ах, суд!“ Тој се плашел од тие зборови и не знаел што значат. А морал да помине низ тоа место. Друг пат немало. Повеќе не можел да издржи, па еден ден отишол кај духовникот и го прашал што значат зборовите: „Ах, суд! Ах, суд!“ Тој му рекол:
- Кога ќе поминеш низ тоа место, прашај го татко ти кога ќе биде твоето судење! Синот го сторил тоа. Прашал и гласот одговорил: – На деветтата

година! Оттогаш повеќе глас не се слушнал и тој слободно си патувал низ тоа место. Без да знае дека дошла деветтата година, заборавил, отишол дакупува овча глава за чорба. Носејќи ја главата за дома, позади него течела река крв. Тоа го забележил еден полицаец. Дошол до него и го прашал што носи во торбата. Овој одговорил:

- Зедов овча глава за чорба!
- Дај да видам!

Кога погледнал во торбата, место овча глава, била главата на татко му. Веднаш го однел во полицијата. Му закажале судене. Тогаш тој дознал дека е деветтата година и правдата дошла да плати за татковото му погубуване. Морал сè да признае – како го убил, зошто го убил татка си, каде го закопал...Сé!

Добил смртна пресуда.

Никоја тајна не е трајна! (Котев:2020. 341-342)⁶

Правдата и неправдата како тема пулсира и во кратките жанри – пословиците, поговорките и гатанките. Во овие кратки жанри, особено во пословиците и поговорките, правдата и неправдата се застапени во голема мера.

Народниот мудрец ја сфаќа правдата во сите нејзини варијанти. Иако знае дека *Правдата се тенчи, ама не се кине*, задоцнетата правда тој ја квалификува како неправда, па ќе рече: *А стара правда, а неправда – исто ти се фаќа*. Во ситуации кога ќе се случи судир меѓу поголеми и појаки групи, секогаш страдаат послабите и незаштитените, па оттука паремата *Атовето се ритат, м'г'рианта уддэват*. Судиите кои ја делеле и ја делат правдата секогаш не биле праведни. Бројни се пословиците и поговорките, приказните и кажувањата за нечесните судии. Зароа кесто правдата останувала само фикција, пушта желба за онеправданиот. Кому да се жалат!? *Господ високо, царо далеку*.

Правдата зависи од многу фактори. Онеправданиот ја бара на судот, а таму сведоците се битен чиионител. Несовесните, поткупените или на друг начин мотивираните граѓани на судењето ја кројат правдата. Отаму и паремата: *Двујца без душа, третјо без глава*. Двајца несовесни сведоци можат да го однесат невиниот на бесилка. И тоа е чест случај. Народот знае, чувствува и суди за настаните и за нивната разврска. Тој одамна сфатил дека луѓето со многу пари или оние кое се на власт или блиски со власта, на еден или друг начин ја избегнуваат правдата. И покрај тоа што се виниовни, не се одудувани во согласност со законот, па отаму поговорката *Дек' има сила, нема правда*. Или: *Дека а сиалта, тамо а и правдата*. Моќта на парите и силата во секакви изданија ја гушат правдата, па се слуша и пословицата *Дека има сила, нема правдина*.

Луѓето ги боли неправдата. Навидум, тие се помируваат со состојбите, ама реагираат на состојбите. Во таа смисла се создадени редица пословици и поговорки, колку да се знае дека онеправданиот, иако трпи, не е слеп и глуп:

Еден пале огино, друг го јаде лебо.

Еден ќе ја граде воденицата, друк ќе го зима ујмо.

⁶ Приказната е снимена на 16.6.2017 год. во Струмица. Информатор: Костадинка Витанова, род. 1947 год. во Струмица. Има завршено Педагошка академија, одделенска настававо Штип. Сега е пензионер.

Снимил и дешифрирал Иван Котев, фолклорист од Струмица.

*Еден ќе јаде слама, друк салама.
Еден ќе пасе гаските, друк ќе субира јајцата.
Еден црнее, друг белее.
Едни јаат, едни глјаат. (Едни јадат, едни гледат.)*

Нерамноправната распределба на работните обврски, на финансиските средства, фиктивното одредување на казните итн. исто се во се во фокусот на народниот мудрец:

*Едењо вол повеќе тегле.
Една бала пари, една бала слама. (Исто се леже во затвор.)
Живот – компот: н’ некој сливите, н’ некој во ’аата.
З’ Суљо семки нема.
За милион нема закон, а за кокошка – нема прошка.
За бала пари – десет години; за бала слама – десет години. (Затвор.)
Згрешил Иљо, ќе одговара Миљо.*

Нашиот човек верува во правдата: *Правдастрада, но не пропада*. Тој се води по начелото *Правдина – до краица*. Или: *Правдина – планина*. Но, има мигови на резигнираност: *Правин’та – у темница, кривин’та – царица*. Или, уште попесимистичко кажување: *Правдата не е ни родена*. Се коментираат неправичните пресуди: *Прафјо у затвор, крифјо у злато*. (Правиот во затвор, кривиот во злато.)

Правдата е неправдата постоеле и ќе постојат; се манифестирале на различни начини, и ќе се манифестираат. Будното око на духовниот творец секогаш ќе ги следи и ќе ги коментира со цел (ис)кажаното да влијае во позитивна смисла и правдата навистина да триумфира.

ЛИТЕРАТУРА

кирилични изданија

1. Миладиновци. 1962. *ЗБОРНИК 1861 – 1961*. Скопје: „Кочо Рацин“.
2. Шапкарев, К. 1973. *СБОРНИК от български приказки и верования с прибавление на няколко македоновлашки и албански*. Редактор: Стефана Стойкова. Софија: Български писател.
3. Котев, И. 2002. *Енци менци*. Скопје: Детска радост.
4. Конески, Б. 1986. *Блажана гора зелена: Антологија на македонската народна лирика*. Скопје: Македонска книга.
5. *Малешевски народни песни*: Збирка на Станко Костиќ. Ред. Тодор Димитровски. 1959. Скопје: Институт за македонски јазик.
6. Котев, И. 1984. *Черешница род родил: Македонски народни песни пејани од Савета Котева*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
7. *Народни пословици игатанки од Струга и Струшко*: Собрал и подредил: Филип Каваев. 1961. Скопје: Институт за македонски јазик.
8. Котев, И. 2012. *Мудроста на вековите: Македонски народни пословици и поговорки од Струмица и Струмичко*. Струмица: ЛУ Библиотека „Благој Јанков Мучето“.
9. Прилепчански, В. 2007. *Пословици, благослови, клетви и изрази од Штип и Штипско*. Штип: НУ Библиотека „Гоце Делчев“.

10. Пенушлиски, К. 1980. *Малеш и Пијанец*. Скопје: Македонска академија на науки и уметности.
11. Попвасилева, А. 1996. *Македонски народни приказни од Костурско (изворнизатиси)*. Книга 25. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје.
12. Цепенков, М. К. 1972. *Македонски народни умотворби во десет книги*. Книга 2: *Народни приказни: Приказни за животни. Волшебни приказни*. Ред. Томе Саздов. Скопје: Македонска книга.
13. Цепенков, М. К. 1972. *Македонски народни умотворби во десет книги*. Книга 3: *Народни приказни: Волшебни приказни*. Ред. Томе Саздов. Скопје: Македонска книга.
14. Цепенков, М. К. 1972. *Македонски народни умотворби во десет книги*. Книга 6: *Народни приказни*. Ред. Томе Саздов. Скопје: Македонска книга.
15. Цепенков, М. К. 1972. *Македонски народни умотворби во десет книги*. Книга 8: *Пословици. Поговорки. Гатанки, клетви и благослови*. Ред. Томе Саздов. Скопје: Македонска книга.
16. Котев, И. 2020. *АРАПТАЗИ: Македонски народни волшебни приказни од Струмица и Струмичко*. Струмица: НЦУК „Антон Панов“.

Иван Котев, Струмица

Правдата и неправдата во фолклорот (Во македонските народни песни, приказни и кратките жанри)

Во трудот станува збор за правдата и неправдата.

Правдата е битен чинител кој ги одредува нормите за правичните и морално исправните односи меѓу луѓето. Правдата, а со тоа и неправдата отсекогаш го следеле и го следат животот на луѓето воопшто, а во таа смисла и на поединецот. Во своето секојдневно опстојување човекот доаѓа, сакал или не, во допир, па и во судир, со други луѓе и чинители. Во тие секојдневни односи се раѓа и неправдата која се нанесува на некој, сакајќи или не.

Правдата и неправдата се двигатели на човечкото дејствување. Како такви, тие нашле силен одраз во народното творештво и тоа во вистинската смисла на зборот. Песните од сите видови, приказните и кратките жанри се речит пример за тоа. Внимателното читање на фолкорните материјали открива безброј варијанти на случувања кои се поврзани со правдата и неправдата.

Народниот гениј тие односи, во најголема мера, ги транспонирал во одреден вид фолклорни творби и ги зачувал од заборава.